

EZBAIAK, MAMUAK ETA ETSIPENA KANPAINAURREAN

Frantziako presidente berria hautatzeko bozak apirilaren 23an eta maiatzaren 7an izanen dira; igandez eta bi itzulitan. V. Errepublikako hamaikagarren hauteskundeak dira, egundainoko berezienak. Aro honetako lehen presidentea, Charles de Gaulle, 1958an izan zen hautatua, erreferendum bidez; gainerako guztiak berriz, sufragio unibertsalez. Lehen aldikoz, presidentea dena ez da hautagai izanen. Hots, François Hollandek ez du bere burua aurkeztu. Hexagonoa krisi politiko handian murgilduta dago. Analista politiko askok Frantziako Estatuaren eraldaketa iragarri dute hurrengo agintaldian, VI. Errepublikaren atarian bide gara.

Mikel Asurmendi
@masurmendi

2017ko Frantziako hauteskunde presidentzialak azken 60 urteetako berezienak dira. Kanpaina ofizialki hasi gabe, “arrakastarik gabekotzat” jo dituzte adituek. Hona jarraian –hautagaien programak hurrengo baterako lagaz–, hauteskunde hauek berezi egiten dituzten zortzi ezaugarri:

1. V. Errepublikaren garaian, legealdia amaitu berri duten presidentek agintzen segitzeko aukera gehien izan dute, oraingoan, presidente lehian sendo den bakarra *Front National*-eko Marine Le Pen da. Zaila da oso, bigarren itzulian berarekin lehiatuko dena antzematea. François Fillon (*Les Républicains*) eta Emmanuel Macron (*En Marche*) dira aukera gehien dutenak. Ezkerreko Benoît Hamon (*Parti Socialiste*) eta Jean-Luc Mélenchon (*La France insoumise*) arteko akordio batek ezkerrearen aukera suspertu lezake. Egiari zor, bien jarrerak ikusita, aukera gauza ezina da.

2. Primarioak: Frantzian primarioek ez dute inoiz, aldion izan duten garrantzia. Primarioak eskuin eta ezkerreko alderdietan (LR eta PS) jokatu dira, eta berauek izugarritzko higatzea eragin die te biei. Nicolas Sarkozy irabazi ezean –presidente izana–, Alain Juppé iragarri zen –eskuineko zentrista– LRko primarioetako garailea. Usteak ustel, Fillon na-

gusitu zen inkestak hankaz gora ezarriz. PSn berriz, Hollande presidenteak aurkezteari uko egin izanak bere agintaldi hutsala agerrarazi zuen. Manuel Valls lehen ministro ohiak Hollanden tokia hartu nahi izan zuen, alabaina PSko ildo sozialdemokratak –alderdiaren apartuak– bere boto-emaileen sostengua galdu duela “onartu” behar izan du. Hamon jaldi da garaile. Alderdiko askoren ustez, presidente izateko mailarik ematen ez duen hautagaia, areago, zirkulu politiko zenbaitetan Hamonek “barregura” sorraz du. Hauteskunde primarioek V. Errepublikaren garaian agindu duten alderdi nagusien gabeziak azaleratu dituzte.

3. Penelopegate afera Fillon auzi gaitza bihurtu da frantziarrentzat, politikoki nahiz moralki. *Le Canard Enchaîné* aldizkari satirikoak LRko hautagai Fillon bere senitartekoak lanpostu faltsuen bidez enplegatu izanaz salatu ondoren, etsipen giroa barreiatu zen Hexagonoan. Lehen ministro ohiaren aurkako ustelkeriaren akusazioek erabat baldintzatu dute kanpainaurrea, baita erabat aztoratu ere eskuin gaullista. Fillonek tinko aurre egin die bere alderdian kontra egin diotenei. Haatik, LRen aukerak puntu asko galdu du Macron hautagaia- ren aldean. Juppék Fillon ordezkatzuko ote zuen zabaldu zen une batez, Fillonek temati eutsi dio egoera latzari. Azkenal-

dion, hasierako bere oldarra apaldu du eta Justiziaren aurrean lasaiago agertu da. Primarioak irabazi ostean, Marine Le Peni aurre egin diezaiokeen bakarra bera zen, baina haren aurkako auziak ikaragarritzko higadura ekarri dio berari eta eskuinari. Fillonek Justiziaren segimendua izanen du kanpainen zehar, baita “mamua” ere.

4. “Konspirazioa” omen da kanpainaurrea “zikindu” duena. Frantzian egundo ez dira hautagaien arteko taimainako akusazioak entzun. Fillonek frantziar justiziaren inpartzialtasuna zalantzan jarri du. Bere ustez, Estatuko aparatua kontrolatzen dutenek (Eliseotik eta Matignonetik) Hollande presidenteak eta Bernard Cazeneuve lehen ministroak zuzendutako kanpaina izan dela aditzera eman du, zeharka bada ere. Bere abokatuen ustez, hedabideek justizia “orkestratu” dute Fillonen aurka egiteko. Herritarrek baino ezin dute bera jujatu, eta hori bozen bidez eginen dutela, erran du LRko hautagaiak. Fillonek berak bere “hilketa politikoa” eratu izanaz akusatu ditu arerio politikoak. Presidentegai batek ez zituen V. Errepublikaren egiturak eta baloreak sekula ezbaian jarri. Alabaina, frantziarren gehiengoaren ustez, Fillonek marra gorria gainditu ez ezik, bere hilobia ere berak zulatu du.

Emmanuel Macron, Marine Le Pen, François Fillon, Benoît Hamon eta Jean-Luc Mélenchon.

5. Macron fenomeno: *En Marche* da Macron Eliseora eraman behar duen sasi-alderdi politikoa. “Macron zer da, eskuindarra edo ezkertiarra?”, galdeztzen dute frantziarrek. Macronek ez du konplexurik, “*rassemblement*” hitza du gogoko, hau da, Frantziak bizi duen krisitik ateratzeko ezker nahiz eskuineko sektoreen “kontzentrazioa” eskaintzen du. Mundializazioa eta kapitalismo liberala ordezkatzeari leporatzen dizkiote ezkertiarrek. Eskuindarrek berriz, Macron irrealistatzat jotzen dute; baita populistatzat jo ere bi aldeek. Ordea, bera jakitun da, egungo ekonomia kudeatzen duen *établissement*-arentzat bere profil politikoa Fillonena –Hamonena, zer esanik ez– baino aise hobeagoa dela. Hollanden agintaldian ekonomia-ministroa zela, Macronek garaiz utzi zuen gobernua, baita Eliseorako lasterketa arin abiatu ere. Le Penekin batera bera da bigarren itzulirako faboritua. Biek ala biek kontraesan eta eragozpen franko gainditu behar dituzten arren –Le Peni lehenik eta Macroni azkenik, biei diruaren erabilpen okerra egin izana egotzi diete– beste hautagaiak baino hobeto iritsi dira kanpainaren atarira.

6. Inkestak: aipatutako bost hautagaiak ez dira bakarrak, badira gutxienez beste bost ere, eta gehiago aurkez liteke azken unean. Inkesten arabera, bozen

%1-3 artean jasotzearen aukera baino ez dute horiek. Euren ustez, ordea, inkestek herritarrek manipulatu dituzte erabat. Herritar gehienek ere, gero eta uste sendoagoa dute inkestek eta hedabideek hautesleen nahia “manipulatu” dutela. Egiari zor, inkestek iragarriak eta bozen emaitzek ez dute bat egin azkenaldion. Donald Trumpen kasua lekuko. AEBetako primarioetan inkestek egungo presidenteari ez zioten agindu herritarrek gero emandako sostengua. Frantzia antzeko “mamua” dabil airean.

7. Hamon fenomeno paradigmatikoa da. Sozialismo errealearen porrota gaintzera deitua da nonbait. Alta, ez da PSren hautagaia, edo ez du behintzat alderdiko nagusien onspena jaso orain arte. Hamonek Vallsen lekua hartu du eta Hollanden bosturteko politika kas-karrari onspena ematea exijitzen dio alderdiak. Hamonek hori eginez gero, Mélenchonek bere aldeko ezkertiarren boz asko jaso lezake. Mélenchon, alta, ezker despota eta jakobinistaren ordezkaria da askorentzat. Komunista ohi askok bera eta Hamonen ordezkariak, Macron hobetsi dute. Munduan nagusitu den liberalismoak berak jota dago Frantziako ezkerrean.

8. Frantziak krisi ekonomiko sozial eta politiko gaitza bizi du. Mundializazioak eta Ekialde Hurbileko egoera gatazkatsuak –islamismo fundamentalista, jihadismoa tarteko– bere izaera sendoa durduzarazi dute. Adibidez, Turkiako presidentea Erdogane eta atzerri-ministro Cevizoglu Europar Batasunaren aurka gogor mintzatu dira Metz hirian emandako mitinean. Europar nazismoa bizirik dagoela erran dute. Besteak beste, Angela Merkelen Alemania izan da euren hitzen jomuga, baita Herbehereak ere. Alabaina, Turkiako mandatarien agerraldia Europako hainbat estatutan debekatua izan den bitartean, frantziarrek turkiarren irainak entzun behar izan dituzte beren lurraldean. Turkiar komunitateak Europar –eta Frantzia– daukan pisuak Frantziako Gobernuaren “onespena” erraztu du hauteskundeetan. Europako krisia eta noraeza eragin berezia izaten ari dira hauteskundeetan atarian –Europak arnasa hartu du, liberalismoa eskuineko populismoari gailendu zaiolako Herbehereetako hauteskundeetan, *Brexit* “mamua” uxatuz behin-behinean–. Hala ere, Trump fenomeno “mamua” baten gisara dabil Frantzia eta Europar orobat. Europar Batasunaren etsai Marine Le Pen ongi baino hobeto baliatzen ari da efektu hori. ■